

csábitó gyümölcsöt, sőt az utóbbihoz meg a gyümölcszedő rudat is igénybeveszik és meglepő ügyességgel kezelik.

Ettől eltekintve, a kolthusi kísérletek teljességgel bebizonyították, hogy az emberszabású majmoknál, amidőn mindezeket a képességeket elsajátítják, más agyközpontok működnek, mint az embernél. Tudott dolog, hogy az ember nevelésében a rendszeres beszéd valamely járulékos formája igen jelentős; ezzel szemben az élő vagy írott beszéd, mint a megkülönböztethető jelképek gyűjteménye, egyáltalán nem található az emberszabású majomnál, amely kizárólag a közvetlenül szerzett benyomások segítségével tájékozódik. Ezt nevezik az elemi jeladás rendszerének.

Milyen tényezőknek tulajdoníthatók azok a hasonlóságok és különbségek, amiket az ember és az emberszabású majom közt a munkaeszközök tekintetében megfigyeltek? Melyek azok a dolgok, amikre egy majom képes és melyek azok, amikre nem képes? Milyen folyamatok mennek végbe az agyában? Ezekre a kérdésekre keres választ Pavlov professzor újabb kutatásaival.

P, Frolov

AZ ANGOL INTELLIGENCIA. A fiatal Dimitrij Mirszky herceg a szovjethatalom ellen harcolt a Denikin-féle hadseregben. Az ellenforradalom után Londonba került, ahol később az orosz irodalom tanára lett az egyetemen. Az orosz emigráns-intelligencia szélsőbal mozgalma az ugynevezett „euráziai” mozgalom indította el Mirszkyt a marxizmus felé. Az utóbbi években elhagyta Angliát és visszaköltözött hazájába. Egy évtizedes angliai intellektuális tapasztalatainak eredménye nemrég megjelent könyve a *The Intelligentsia of Great Britain*.

Ez az érdekes könyv marxista szellemtörténeti kísérlet. Mirszky igyekszik megállapítani a XX. század angol polgárságának főbb szellemi áramlatait. Az egyes írókban, tudósokban, irodalmi és tudományos iskolákban mindig tüneteket lát: az angol polgári osztály fejlődésének és visszafejlődésének, fellendülésének és válságainak szellemi lecsapódásait. Gollancz, a könyv angol kiadója a maga nevében néhány udvarias sort nyomtatott a címlapra, melyben bocsánatot kér különböző barátaitól Mirszky bírálataiért. Ez a mosakodás felesleges. Mirszky végeredményben semmi sértőt sem mond az angol intelligencia kimagasló egyéniségeiről. Mindössze annyit állapít meg róluk, hogy jellegzetes polgári tünetek — még azok is, akik látszatra nem azok. A polgárságot meghaladók célkitűzéseinek szemszögéből nézi a mai angol szellemi életet és úgy lát-szik magáévá teszi Malraux egy regényhőisének álláspontját: „Tout ce qui n'est pas la révolution est pire que la révolution”.

Mirszky szerint a nyolcvanas években, az angol kapitalizmus első alaposabb válság-korszakában az angol intelligencia két csoportja lázadott a szabadversenyos kapitalizmus és „felépitménye”, a viktoriánus nyárs-polgár-erkölcs ellen. Az egyik az u. n. progresszívisták csoportja volt, ezekből indult ki a Fábíánus-mozgalom, mely szocialistának vallotta magát ugyan, de alapjában véve a haladó szellemű, felvilágosultabb polgárság nyilatkozott meg benne. A Fábíánusok okosabban, célszerűbben, mondjuk „higiénikusabban” akarták megszervezni a tőkésrendi társadalmat és kordába akarták szorítani a szabadverseny tulkapásait. A másik csoport, a bohémek csoportja, a Wilde-szerű esztétaké, a polgári társadalom életének prózaisága és a rideg álerkölcök ellen lázadott és ezen keresztül minden fegyelem és társadalmi kötöttség ellen. Mirszky az angol szellemiséget ma is két főcsoportra osztja: a tudományos-technikai irányú értelmiségi és az esztéta-értelmiségi, a „highbrow”-k csoport-

jára. Sorra veszi ezeknek a csoportoknak és alcsoportoknak legkülönbözőbb képviselőit, foglalkozik Bernard Shaw-val, Wells-szel, Chestertonnal, Bertrand Russellel, a másik oldalon pedig Lawrencessel és Huxleyvel, az u. n. Bloomsbury csoporttal (Lytton Strachey, Virginia Woolf, Keynes és a független-munkáspárti Middleton Murrey), a klasszicisták és az újromantikusok különböző irányjaival, a szociális-modernista papokkal és a vallási miszticizmus felé hajló természettudósokkal. Alaptétele, hogy ezeknek a különböző szellemi irányoknak nagyrésze előbb-utóbb a fasizmusba torkol, vagy legalább is akaratlanul a fasizmus számára készíti elő a szellemi talajt. Bernard Shaw az utóbbi időben nyíltan kacérkodik a fasizmussal, Wells pedig a technikai szakemberek és „felvilágosult” iparvezérek bölcs diktaturáját kívánja, mely a természettudomány elveinek mechanikus társadalmi alkalmazásával tenné boldoggá a tömegeket, akiknek nincs más teendőjük, mint az engedelmesség. Hasonlóan képzeli el a jövőt Bertrand Russell is, de őt legalább elszomorítja ez a kilátás. Az esztéták, ideológiai síkon, szintén a fasizmus felé közelednek. A T. S. Eliot és Wyndham Lewis-féle klasszicista irányzat nyíltan követeli a tekintélyuralmat, a hierarchiát és egyes képviselői aktív támogatói a Mosley-féle fasizmusnak. Sokan, a fegyelem utáni vágyódásukban a katholicizmus révébe jutnak, ami Mirszky szerint az angol szellemi élet fasizálódásának egyik legjellemzőbb tünete. Csak odavetve érinti Mirszky a Lawrence-Huxley-szerű szélső individualista irányzatnak a fasizmus felé vezető útját, pedig ezzel is érdemes volna behatóan foglalkozni. A céltudatos antiracionalizmus és antiintellektualizmus, az érzelmeknek, az ősi ösztönöknek és indulatoknak „dionizikus” tulértékelése könnyen a fasizmushoz vihet, melyhez, mint Mirszky helyesen megállapítja, a legkülönbözőbb utakon lehet eljutni — gyakran meglepő kerülőutakon. Aldous Huxley a lawrencei ujjogányságtól az újkatholicizmus felé tolódott el, már Mirszky könyvének megjelenése után: a hierarchiát elvető individualizmustól a hierarchiát kereső individualizmusig, mely ha politikában talán nem mindig, de lelkieken nagyon közel áll a fasizmushoz.

Mirszky könyve végén megállapítja, hogy a mai angol intellektuális ifjúság az empirizmus szellemi zürzavarából valamilyen átfogó és határozott ideológiai rendszer felé sóvárog. Az ifjúság felületesebb részét fasizálta ez a vágy, másrészüket viszont — főleg a gazdasági válság hatása alatt — a marxizmushoz vezette. A marxizmus kezdetben csak mint filozófiai rendszer vonzotta őket, utóbb azonban, — mint John Strachey és sokan mások — eljutottak a gyakorlati marxizmushoz is. A válság kiéleződése a közel jövőben valószínűleg fokozza; majd mindkét folyamatot.

Győry Sándor

ORVOSTUDOMÁNY — VISSZAFELÉ. Ellenmondásokkal telített világunkban lassan felesleges a csodálkozás. Ám az a cikk, ami az olasz orvosi szindikátusok hivatalos lapjának utolsó számában megjelent, alkalmas arra, hogy még a legcinikusabb embert is kihozza a sodrából. A tanulmányt egy tudományos munkáiról ismert olasz órnagy-orvos írta. A logika kényesebb és az emberiség szenzibilisebb hívei már magát a katonai-orvosi tudományos működést is némi ellenmondásként tartják számon. Valóban: a katonai tudományok és az orvosi tudományok céljaikat illetően éles ellentétben állnak egymással: az első — akarva, nem akarva — egészséges fiatal egyénekből álló embertömegek minél gyorsabb és hatásosabb megsemmisítését célozza, a másik viszont a beteg emberiségnek a haláltól való megmentését. A csodálkozást azonban ne kezdjük ilyen messziről, mert mit csinálunk akkor a